

2004-05-10

Att: Anders Bengtsson, Sveriges Läkarförbund

Remiss: En ny doktorsutbildning (SOU 2004:27)

Svenska Psykiatriska Föreningen har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade utredning.

Föreningen finner att utredningens förslag innehåller många positiva inslag. Utredningen betonar det statliga ansvaret för doktorsutbildningen, och beräknar att 75 % av utbildningen, såväl studiefinansiering som genomförandekostnader skall vara finansierade via statsanslag. Detta minskar beroendet av externa medel, som då kan styras över till examinerade och seniora forskare. Ett sådant förfarande kommer att leda till en förstärkning av svensk forskning. Utredningen menar att det nya systemet kommer att öka internationell rörlighet, vilket också är en förutsättning för konkurrenskraftig medicinsk forskning. För den individuella doktoranden innehåller utredningens förslag många positiva förändringar. Man avskaffar stipendier, man förtydligar handledarens ansvar, och man förtydligar vägen genom utbildningssystemet.

Föreningen noterar dock en rad potentiella problem som kan komma att få negativa konsekvenser för svensk psykiatrisk forskning. Redan idag är akademiskt meriterade psykiatrer en bristvara. Man har till exempel låtit bli att återtillsätta akademiska tjänster inom specialiteten med hänvisning till att det råder brist på potentiella sökanden. Skall den klinisk-psykiatriska forskningen överleva i Sverige finns ett skriande behov av unga kompetenta forskare. Skall det bli kvalitet på undervisningen i psykiatri för läkarstudenter, och för andra grupper med medellång vårdutbildning kommer det att finnas behov av nya lärare. Inte minst den planerade satsningen på mastersutbildningen kommer att ställa nya krav på lärarinsatser både kvalitativt och kvantitativt.

Kommer den nya doktorsutbildningen att locka till sig unga läkare som i framtiden kan möta dessa behov? En student blir antagen som doktorand först efter genomgången grundutbildning samt mastersutbildning. Kommer läkarstudenten att vilja förlänga sin redan långa utbildning? Hur finansieras utbildningen på mastersnivå? Förväntas den blivande läkaren att ta ännu mera studielån? Föreningen påpekar att nyrekryteringen av läkare till doktorsutbildning i psykiatri och en rad andra medicinska specialiteter redan idag är låg. Med den nya strukturen finns en risk att ännu färre medicinare söker sig till doktorsutbildningen.

Det påpekas i utredningen att en examensstruktur som harmoniserar med EU:s intentioner ökar möjligheterna till utbyte på alla nivåer inom den högre utbildningen. Det är bra att högskolor avsätter medel för internationella kontakter i doktorsutbildningen. Detta vidgar studentens vyer och stimulerar till internationellt samarbete. Det är dock oklart om det verkligen är positivt att eftersträva en likformig doktorsutbildning för alla. Det kan noteras att man i USA nu väljer en annan linje, dvs. ökad diversitet. De stora, tongivande universiteten t.ex. Harvard och Stanford har valt att förlänga forskarutbildningen till 5 år för att försäkra produktionen av forskare av hög internationell klass. I en europeisk modell, mer anpassad till att främja "generalister" snarare än spetsforskare, finns en risk att doktorerna blir "omseglade" när personer med självständiga forskarfärdigheter premieras på den internationella arenan.

Föreningen fokuserar nedan på några specifika kommentarer på Författningsförslaget.

8 kap Allmänna bestämmelser

Enligt 8c§ får den planerade studietiden inte vara längre än vad som motsvarar doktorsutbildningen på heltid under tre år. Denna tidsbegränsning kommer att få konsekvenser för den kliniska forskningen som redan nu är kraftigt eftersatt i Sverige. Patientcentrerad forskning kräver tid, och doktoranderna kommer inte i samma utsträckning att hinna få egna erfarenheter av kliniska projekt.

8 kap 13§ innehåller ej längre någon riktlinje på hur lång tid som bör ägnas åt författande av avhandlingen. Motiveringen för detta är oklar. Möjligtvis reflekterar detta att man i den nya doktorsutbildningen menar att kvaliteten hos doktorn bör komma i första hand, och kvaliteten på avhandlingen i andra hand. Tidigare har den studerandes publikationer och presentationer på internationella kongresser varit av stor vikt för profilering inför framtida uppdrag både internationellt och på hemmaplan. Föreningen menar att det kan vara svårt för internationella bedömare att värdera "kvaliteten hos doktorn". Blir det mindre fokus på avhandlingens kvalitet, kan det finnas risk för försämrade internationell konkurrenskraft i längden.

Enligt den tidigare ordalydelsen i 15§ skulle hänsyn tas till doktorandens förmåga till självständigt omdöme och kritisk analys när prov bedöms. Denna formulering är borttagen i sin helhet. Föreningen anser att dessa egenskaper behövs, inte bara hos dem som går vidare med en

akademisk karriär utan även hos dem som efter doktorexamen går till arbetslivet utanför universitetet. För den disputerade läkarens del utgörs arbetslivet utanför akademien framför allt av kliniskt arbete i överordnad ställning, deltagande i olika consensusgrupper kring utformning av vården, kontakten med vårdgrannar osv. I en snabbt föränderlig sjukvård med begränsade resurser är läkarens förmåga till självständigt omdöme och kritisk analys mycket viktiga egenskaper som bör stimuleras under doktorsutbildningen. En annan arbetsplats som efterfrågar disputerade psykiatrer är läkemedelsindustrin. Här finns ett självklart behov av egenskaper såsom självständigt tänkande och kritisk analys.

9 kap Allmänna bestämmelser

Enligt 7§ ledigförklaras alla utbildningsplatser nationellt. Här menar föreningen att det kan finnas en risk att systemet blir mera stelt och anonymt. I det nuvarande systemet kan en ung student som blivit inspirerad på en föreläsning ta direkt kontakt med läraren. Han eller hon kan då få möjlighet att fördjupa sig i sitt ämne, att prova på och ta reda på om en doktorsutbildning är något att satsa på. Den potentiella handledaren får en möjlighet att se vad studenten "går för". Båda parter får en chans att bedöma om det finns goda förutsättningar för ett lyckat samarbete. I ett mera formaliserat system kan synergistiska effekter gå förlorade, vilket ytterligare kan försvåra nyrekryteringen av unga läkare till forskning.

För Svenska Psykiatriska Föreningen
Margda Wærn
Vetenskaplig sekreterare